FRANSUZ TILI O‘QITISH JARAYONIDA MADANIYATSHUNOSLIK INTEGRATSIYASI: OLIY TA’LIM MISOLIDA

Sindorov Rajapboy Ulugbek o‘g‘li
Samarqand tibbiyot universiteti assistent

Abstract: This article is devoted to the issue of teaching the French language and its connection with sociocultural knowledge and skills. Special emphasis is placed on the importance of the cultural studies approach in foreign language teaching. Such an approach contributes not only to the development of general educational and pedagogical objectives but also to the comprehensive personal development of learners. Sociological studies conducted on the Internet, the author’s observations during pedagogical practice at the Moscow City Pedagogical University, and the analysis of scientific literature have shown that students’ cultural competence is not sufficiently developed. Accordingly, there is a need to ensure coordination in efforts aimed at developing cultural competence in the teaching of the French language.

Keywords: French language, competence, skills, cultural studies

Аннотация: Данная статья посвящена вопросам преподавания французского языка и его взаимосвязи с социокультурными знаниями и умениями. Особое внимание уделяется значимости культурологического подхода в обучении иностранным языкам. Такой подход способствует не только развитию общеобразовательных и воспитательных целей, но и всестороннему развитию личности. Социологические исследования, проведённые в сети Интернет, наблюдения автора в ходе педагогической практики в Московском городском педагогическом университете, а также анализ научной литературы показали недостаточный уровень сформированности культурологической компетенции у студентов. В связи с этим возникает необходимость координации работы по формированию культурологической компетенции при обучении французскому языку.

Ключевые слова: французский язык, компетенция, умение

Annotatsiya: Ushbu maqola fransuz tilini o‘qitish masalasiga va uning sotsiokultural bilim hamda ko‘nikmalarga bog‘liqligiga bag‘ishlangan. Chet tilini o‘rgatishda madaniyatshunoslik yo‘nalishining ahamiyati alohida ta’kidlanadi. Bunday yondashuv nafaqat umumta’limiy va tarbiyaviy maqsadlarning rivojlanishiga, balki shaxsning har tomonlama kamol topishiga xizmat qiladi. Internet tarmog‘idagi sotsiologik tadqiqotlar, muallifning Moskva shahar pedagogika universitetidagi pedagogik amaliyoti davomida olib borgan kuzatuvlari va ilmiy adabiyotlar tahlili talabalarning madaniyatshunoslik kompetensiyasi yetarli darajada rivojlanmagani-ni ko‘rsatdi. Shunga muvofiq, fransuz tilini

ISSN 3030-3907

o‘qitishda madaniyatshunoslik kompetensiyasini shakllantirish bo‘yicha ishlarda muvofiqlashtirish zarurati mavjud.

Kalit so‘zlar: fransuz tili, kompetensiya, ko‘nikma, madaniyatshunoslik.

Kirish

Ko‘pchilik lingvistik ta’limni faqat chet tilini, uning fonetik, grammatik va leksik jihatlarini o‘rganish bilan chegaralangan deb hisoblaydi. Aslida esa til lingvist uchun mustaqil nazariy konstrukt bo‘lib, unga kommunikativ aktning o‘zi, uning funksiyalari va mamlakatning madaniy realliklari qo‘shiladi [4, 20]. Til madaniyatlararo muloqotni o‘rnatish va uni saqlab qolish vositasi sifatida xizmat qiladi. Biroq tilni o‘qitish texnologiyalari va metodlaridagi tub o‘zgarishlar til o‘qitish paradigmasining to‘liq qayta ko‘rib chiqilishiga olib keldi. Avvallari chet tilini o‘rganish asosan yozma nutqni qabul qilishga tayanar edi, hozirgi vaqtda esa chet tili real hamda vositali kommunikatsiyada turli madaniyat vakillari bilan aloqalarni o‘rnatish va saqlash vositasi — mediator sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Natijada asosiy e’tibor asta-sekin tildan kommunikatsiya vositasi va boshqa madaniyatni anglash manbai sifatida foydalanishga ko‘chdi. Boshqa xalqlarning madaniyatini o‘rganish samarali muloqotni ta’minlaydi, har xil fikrlash tarziga, diniy e’tiqodlarga va boshqa madaniyat vakillarining xulq-atvoriga bag‘rikeng munosabatda bo‘lishga o‘rgatadi. Shuningdek, bu omil til egasining nutq xususiyatlarini tezroq va samaraliroq o‘zlashtirishga imkon beradi.

Shubhasiz haqiqat shundan iboratki, turli milliy dunyoqarash fragmentlari o‘ziga xos bo‘lib, til egasi bo‘lgan shaxsning lingvistik ifodasida aks etadi. Madaniyat vakillari o‘z madaniy boyliklaridan intuitiv ravishda foydalanganliklari sababli, ular ko‘pincha o‘zlarining madaniy odatlari va didlarini kompleks tarzda aniqlab bera olmaydilar. Sistematik monitoring ularning madaniyatshunoslik xulq-atvorini tahlil qilishga yordam beradi va ularning tilga doir dunyo manzarasini yanada aniqroq ochib berish imkonini yaratadi. Ma’lum ma’noda, psixologik mexanizm individ yashab turgan voqelikni idrok etish jarayonini belgilaydi va uning til hamda madaniyat o‘rtasidagi bog‘liqlikka e’tibor qaratishiga sabab bo‘ladi. Natijada yangi konseptual-madaniyatshunoslik yo‘nalishi shakllana boshlaydi; so‘z esa bir qator gumanitar fanlar — san’atsunoslik va madaniyatshunoslik, tilshunoslik va adabiyotshunoslik, mantiq va falsafaning markaziy tushunchasiga aylanadi. “Dunyo manzarasi” tushunchasi asosiy metodologik kategoriya sifatida muhim ahamiyat kasb etadi.

Konseptual-madaniyatshunoslik yo‘nalishining tilshunoslikka kirib kelishi til va voqelik, til va madaniyat o‘rtasidagi munosabat muammosiga yangi nuqtai nazardan yondashish imkonini berdi. Dunyo manzarasining ifodalovchilari sifatida til vositalari e’tirof etilib, til birliklari konseptlar sifatida talqin qilina boshladi.

ISSN 3030-3907

Effektiv nutqiy rivojlanish modeli, lingvokulturologiya nuqtai nazaridan, fanlararo yondashuvga asoslanadi. U quyidagi pedagogik shartlar yordamida amalga oshiriladi: o‘rganilayotgan til mamlakatining madaniy mazmunidagi aksiologik komponentni faollashtirish; chet tili darslarida o‘qituvchi va talaba o‘rtasida qiymat-ma’noga yo‘naltirilgan muloqotni tashkil etish; chet tilini o‘qitishda ijodiy-qiymatga yo‘naltirilgan metodlarni — suhbatlar, rol o‘yinlari, cases (amaliy vaziyatlar), empatiya va muloqot madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar majmuasini faollashtirish [5, s. 3].

Polilingval shaxsni shakllantirishning ijtimoiy-pedagogik, ilmiy-nazariy va ilmiy-metodik shartlari, xususiyatlari, struktura va mazmuniy tarkibiy elementlarini aniqlash va universalizatsiya qilish uchun yuqori ta’lim sharoitida ona tili bo‘lmagan tilni egallash prinsip va texnologiyalari asosida polilingval shaxsni rivojlantirishda kommunikativ-lingvokulturologik yondashuvni qo‘llash zarur. Bu talabalarining yangi sotsiokultural realliklarni idrok etish imkonini beradigan intensiv chet tilidagi nutqiy amaliyotga kompleks integratsiyasini nazarda tutadi. Shaxsiy va kommunikativ-aktiv o‘qitish metodlaridan foydalanish oliy ta’lim sharoitida polilingval ko‘nikmalarni rivojlantirishga yo‘naltirilgan. Shu orqali talabalarning nutqiy rivojlanishining asosiy xususiyatlaridan biri sifatida lingvokulturologik kompetensiya rivojlanishi faollashadi.

Effektiv nutqiy mashqlar majmuasi milliy-madaniy rangga ega leksika bilan lingvokulturologik materialni “matn + vazifa” formatida darslarda namoyish etadi; u talabalarning polilingval ko‘nikma va qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Shuni yodda tutish kerakki, o‘qituvchi bosqichma-bosqich o‘qitish g‘oyasiga amal qilishi lozim, bunda dominant sifatida muammo-yondashuvga asoslangan model qo‘llaniladi, u talabalarda tilga bo‘lgan to‘liq tasavvur hosil qilishga yordam beradi va yoshga xos xususiyatlar hamda til va madaniyatning kognitiv konseptlarini hisobga oladi. O‘rganilayotgan tillar va madaniyatlarning sotsiokultural nozikliklarini inobatga olish, shuningdek, chet til mamlakatining madaniyatini idrok etishdagi kognitiv aspekt va tillar hamda madaniyatlar o‘rtasida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan mojarolarni aniqlash va prognoz qilish qobiliyati lingvokulturologik yondashuvni fransuz tilini o‘rganishda talabalarda polilingval ko‘nikmalarni shakllantirish strategiyasi sifatida asoslashga yordam beradi.

Belgilanadigan vazifalarni amalga oshirish uchun quyidagi tadqiqot metodlaridan foydalanish zarur: dolzarb mavzuga oid sotsiokultural, psixologik, lingvistik va metodik adabiyotlarni o‘rganish va tahlil qilish; oliy ta’lim sharoitida maktab o‘quvchilarining polilingval ko‘nikmalarini shakllantirish jarayonini modellashtirish; suhbat, pedagogik kuzatuv, so‘rov, anketa va amaliy-eksperimental vazifalarni o‘z ichiga olgan tajriba ishlarini o'tkazish; eksperimental o‘qitish natijalarini tahlil qilish va samarali tasvirlash [1, s. 19].

ISSN 3030-3907

Chet tili o‘qituvchisi tilni o‘rgatishning amaliy vazifasidan ko‘ra, talabalarning lingvokulturologik muloqotga tayyorlanishlari, xususan ijtimoiy va kommunikativ ko‘nikmalarni rivojlantirish orqali shug‘ullanadi. Chet tili o‘qituvchisi nafaqat talabaning chet tilidagi matnni tushunishini ta’minlashi, balki unga ona madaniyati bilan o‘rganilayotgan til mamlakatining madaniyati o‘rtasidagi umumiy va farqli jihatlarni anglash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa tilni birgalikda o‘rganishning, natijada lingvokulturologik yo‘nalishdagi shaxsni shakllantirishning asosiy sharti hisoblanadi [2, s. 2].

Til to‘sig‘ini bartaraf etish turli madaniyat vakillari o‘rtasida samarali muloqotni o‘rnatish uchun yetarli emas. Bunda eng muhim vazifa madaniyat to‘sig‘ini yengishdir. Madaniyat to‘sig‘i til to‘sig‘idan ancha tanqidiy va paradoksal hisoblanadi. Til, tafakkur va madaniyat bir-biri bilan chambarchas bog‘langan bo‘lib, bu uch element o‘zaro bog‘langan tarzda faoliyat yuritadi. Ular real dunyo bilan aloqada bo‘lib, uni aks ettirish, idrok etish va shakllantirishda ishtirok etadi. Hozirgi globalizatsiya va jamiyatning integratsiya bosqichida oliy ta’limda lingvokulturologik komponentning mazmuni quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

Invariant komponent: talabalarni ona va o‘rganilayotgan til mamlakatlarining lingvokulturologik tarkibi bilan tanishtirish. Shu doirada talabalar o‘zlarini ona madaniyati vakili sifatida amalga oshirish, identifikatsiya va integratsiya qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi [4, s. 10]. Shuningdek, bu komponent til va ijtimoiy-madaniy ko‘nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi, bu esa talabaga ushbu muhitda erkin lingvokulturologik orientatsiyani egallash imkonini beradi.

O‘zgaruvchan komponent: u chet tilida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishga yo‘naltirilgan nutq madaniyati xususiyatlarini hisobga oladi.

ADABIYOTLAR.

1. Аракелян К. А. (2020). Языковое поликультурное образование школьников основного этапа. // Иностранный язык: методические вопросы подготовки конкурентоспособного выпускника. Материалы межвузовской научно-практической конференции. Москва: Белый Ветер. С. 23–28.

2. Глотова Н. А. (2020). Реализация принципа метапредметности в обучении: анализ практического опыта. // Известия Тульского государственного университета. Педагогика. Тула. С. 18–23.

3. Давыдова О. В. (2007). Реализация регионального компонента содержания языкового поликультурного образования в процессе профессиональной подготовки учителя иностранного языка. Автореферат диссертации кандидата педагогических наук. Курский государственный университет. 27 с.

ISSN 3030-3907

4. Нарыкова О. Н. (2013). Методика развития поликультурных умений студентов направления подготовки «Лингвистика»: английский язык. Автореферат диссертации кандидата филологических наук. Курский государственный университет. 25 с.
5. Шевякова Л. Н. (2006). Воспитание гуманитарной культуры будущего учителя иностранного языка в педагогическом колледже. Автореферат диссертации кандидата филологических наук. Елецкий государственный лингвистический университет им. И. А. Бунина. Елец. 24 с.

ISSN 3030-3907